

30.9.2024

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: HE 116/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väylämaksulain 6 ja 8 §:n muuttamisesta ja väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Hallituksen kehysriihessä huhtikuussa 2024 päätettiin julkista taloutta tasapainottavista toimenpiteistä. Yksi päätetyistä toimenpiteistä oli väylämaksujen palauttaminen täysimääräisiksi vuodesta 2025 alkaen.

Esityksen mukaan väylämaksu ei sinänsä palaudu sellaisenaan ennen väylämaksun puolittamista voimassa olleen vuonna 2014 sovelletun lain mukaiseksi, vaan nykyisen väliaikaisen lain mukaisia väylämaksun yksikköhintoja ja enimmäismääriä korotettaisiin tasasuhteessa 75,2 prosentilla säilyttäen väylämaksun perusteet muutoin ennallaan.

Ehdotetulla tasakorotuksella pyritäisiin toteuttamaan tavoitteeksi asetettu vuotuinen väylämaksutulon lisäys 36 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen. Laskelma nojaa siihen, että väylämaksutuloihin vaikuttavat tekijät, kuten esimerkiksi alusliikenteen kokonaismäärä, toteutuisivat vuonna 2025 ja sen jälkeen kuten vuonna 2023.

Valtiovarainministeriön mukaan väylämaksuihin tehtävän korotuksen taustalla ovat ensisijaisesti valtiontalouden tervehdyttämiseen liittyvät näkökohdat. Korotus tulee kuitenkin toteuttaa siten, että se aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa Suomen logistiselle kilpailukyvyille ja ulkomaankaupalle. Suomen huoltovarmuus ja ympärivuotinen liikenne tulevat olla jatkossakin turvatut.

Lähtökohtaisesti on kannatettavaa, että väylämaksun korotus toteutettaisiin yksinkertaisesti ja suoraviivaisesti korottaen yksikköhintoja ja enimmäismääriä tasasuhteessa säilyttäen väylämaksun perusteet muutoin ennallaan. Hallinnollisesta näkökulmasta on edullista pitää väylämaksuja koskeva lainsäädäntö ja siihen liittyvä maksujen hinnoittelu mahdollisimman yksinkertaisena.

Valtiovarainministeriö kiinnitti huomiota esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa elokuussa 2024 siihen, että vaikka arvioitu 36 miljoonan euron väylämaksutulon lisäys on kevään 2024 kehyspäättösten mukainen, väylämaksujärjestelmä ei olisi yhtä kustannusvastaava kuin ennen maksujen puolitusta vuosina 2012-2014. Vuosina 2018-2023 väylänhoidon menot olivat esitysluonnoksen mukaan 90-115 miljoonaa euroa eli keskimäärin noin 100 miljoonaa euroa vuodessa. Väylämaksuperusteiden korottaminen nyt 36 miljoonalla eurolla siten, että vuosittaiseksi väylämaksutulokertymäksi saataisiin arviolta yhteensä 85 miljoonaa euroa, ei kata väylänhoidon menoja samassa määrin kuin ennen väylämaksun puolitusta.

Edellä mainittu sekä tulojen arviointiin liittyvä epävarmuus huomioiden valtiovarainministeriö piti lausunnossaan perusteltuna sitä, että väylämaksua korotettaisiin jo vuoden 2025 alusta lukien ehdotettua enemmän: nykyisten maksujen korottaminen 100 prosentilla, toteuttaen näin korotus aidosti laskennallisesti täysimääräisesti, lisäisi vuotuisia väylämaksutuloja 36 miljoonan euron sijasta arviolta noin 48 miljoonalla eurolla, jolloin kokonaistulokertymä olisi lähemmäs 100 miljoonaa euroa, mikä vastaisi viime vuosien keskimääräisiä väylänhoitoon liittyviä menoja. Joka tapauksessa valtiovarainministeriö katsoi, että väylämaksuissa tulisi jatkossa tavoitella parempaa kustannusvastaavuutta.

Lausuntomenettelyn jälkeen vuoden 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä valtiovarainministeriö kuitenkin katsoi, että esityksessä ehdotettu tasokorotus (72,5 prosenttia) on kuitenkin perusteltu tässä vaiheessa huomioiden useiden EU:n lainsäädäntöuudistusten mahdolliset vaikutukset Suomen merenkululle (esim. merenkulun päästökauppa, ReFuel Maritime jne) ja merenkulun kustannuksiin. Esitystä on kuitenkin täydennetty lausuntomenettelyn jälkeen siten, että väylämaksun korotuksen vaikutuksia väylämaksutuloihin, Suomen merikuljetuksiin ja ulkomaankauppaan on syytä seurata tarkoin ja ryhtyä tarvittaessa valmistelutoimiin väylämaksun muuttamiseksi.